

ארבעה ראשי שנים פרק ראשון ראש השנה י"א.

ואקשינן אם בזמן שהיה היות קיים ג' בתשרי הוא יום שנהרג בו גדליה בן אחיקם, והוא אחד מן הארבע צמות ולמורדים טובים, והנה הוא עצמו יום טוב היה באותה העת, מה הוסיפו בו, ופריך רב לאסור היום שמוקדם לג' בתשרי והנה יום שנים בתשרי גם הוא אסור בתענית, שצום גדליה אינו אסור בתענית והוא מוכרי קבלה והם מדברי הנביאים, ודברי קבלה כדברי תורה דמו, ואין צריך חזוק, כדבעינן למימר לקמן, שכל דבר שהוא אסור בתענית (בין שן) מדאורייתא, כגון שבתות וי"ט וכן ר"ח מותר להתענות לפניהן ולאחריהן ואינו אסור אלא אותו היום בלבד, ומה לפניהם ולאחריהם, לפיכך בחשתי הוצרכו לקבוע ג' בתשרי יום טוב דרבנן לאסור היום שלפניו בתענית, כדנתיא הימים האילו הכתובים בהגלת תענית אסורין בין לפנייהם בין אחרייהם, שבתות וימים טובים, הן אסורין, לפניהם ולאחריהם מותרין, ומה הפרש כול, ואסיקא דברי קבלה כדברי תורה דמו, תוב אותבינן מהא (ככ"ד) [בכ"ח] באדר אתח בשורתא טבא ליהודאי דלא יעידון מן אורייתא כול, ואותו היום עשאוהו יום טוב, וכי תימא הכא נמי בזמן שבת המקדש הוה, והא על ידי יהודה בן שמעון בטלה הגזירה, ויהודי בן שמעון תלמידו דר' מאיר הוא, דחנן כלי זכוכית שניקבו והטיף לתוכו אבר, פירי סתם הנקיבים סתמין המשקין שבתוכן שותחין מן הנקיבים הים, שכבר נסתמו באבר שהטיף לתוכן, יהודה בן שמעון משום ר' מאיר מטמא, דסבר כלים שלימינן הן.

ותיפוק ליה דהוה ליה יום שנהרג גדליה בן אחיקם. שהו' לששון ויום טוב צומן שצית המקדש קיים ולמאן דלמנר לאלף צטלה מגילת תענית היינו לאחר מורדן:

אסורין בין לפנייהם בין אחרייהם. היינו להתענות אצל בהספד מותר כדמוכח בפרק סדר תעניות כ"לד (תענית דף י"ד) דתניא מריש ירחא דניסן ועד תמניא ציה איתוקס תמידא דלא למספד צהון ופריך נימא מתרי צינסן ור"ח גופיה אסור ומשני לאסור יום שלפניו דמשום ר"ח דאורייתא לא בעי חזוק דתניא ^א הימים האלה הכתובין במגילת תענית אסורין בין לפנייהם בין לאחרייהם שבתות וימים טובים הם אסורים לפנייהן ולאחרייהן מותרין מה הפרש בין זה לזה הללו דברי תורה ^א ואין דברי תורה צריכין חזוק הללו דברי סופרים ^א ודברי סופרים צריכין חזוק ותיפוק ליה דהוה ליה יום שלפני יום שנהרג בו גדליה בן אחיקם א"ר אשי גדליה בן אחיקם דברי קבלה הוא ודברי קבלה כדברי תורה דמו מתיב רב טובי בר מתנה ^א בעשרים ותמניא ביה אתת בשורתא מבתא ליהודאי דלא יעידון מאורייתא שגורה המלכות ^א גזרה שלא יעסקו בתורה ושלא ימורו את בניהם ושיחללו שבתות מה עשה יהודה בן שמעון וחבריו הלכו ונטלו עצה ממטרוניתא אחת שכל גדולי רומי מצויין אצלה אמרה להם בואו והפגינו בלילה הלכו והפגינו בלילה אמרו אי שמים לא אחיכם אנחנו ולא בני אב אחד אנחנו ולא בני אם אחת אנחנו מה נשתנינו מכל אומה ולשון שאתם גוזרין עלינו גזירות קשות וביטלום ואותו היום עשאוהו יום טוב ואי ס"ד במלה מגילת תענית קמיייתא בטול אחרנייתא מוסיפין וכי תימא הכא נמי בזמן שבת המקדש קיים והא יהודה בן שמעון תלמידו של רבי מאיר ור"מ בתר הכי הוה דרתנן ^א בלי זכוכית שניקבו והטיף לתוכו אבר אמר ^א רשב"ג יהודה בן שמעון מטמא משום ר"מ וחכמים

וסיפוק ליה כו'. אי צית המקדש הוה קיים בלאו הכי הוה יום טוב דהיינו לוס גדליה וקריא רחמנא מועדים טובים צומן צינית: לא **לצרכה.** הא דהדר קצטוה במגילת תענית על דבר זה אלף לאסור אתמול גם הוא בתענית כדלמרינן לקמיה הימים האלה הכתובים במגילת תענית

אסורין בין לפנייהם בין לאחרייהם: מועד דלאורייתא: **ואורייתא לא בעי חזוק.** לאסור לפניו ולאחריו אצל ימי מגילת תענית דרבנן ואריכין חזוק כי היכי דלא לימי להתענות צייט עצמו: **יום שלפני כו'.** והוהו לאו דלאורייתא הוא וצעי חזוק: **בשערין ותמניא ציה.** צלחר קאי במגילת תענית: **דלא יעידון מן אורייתא.** שלא יעטרו לנתק עצמן מן התורה: **הפגינו.** זעקו צוקים וצרחות כדי שישמעו השמים וירחמו עליכם: **אי שמים.** כלומר למען הקצ"ה: **ורבי מאיר צמר חורבן הוה.** כמה דורות דהא צימי רבן יוחנן בן זכאי חרב הציית ור' אליעזר תלמידו היה ור' עקיבא תלמידו של ר' אליעזר כדלמרינן בשלהי ארבע מיתות (סנהדרין דף סה). ור' מאיר תלמידו של ר"ע כדלמרינן בפרק קמחא דעירובין (דף י"ג). כל מקום שאתה מוצא משום ר' ישמעאל אמר תלמיד אחד לפני ר' עקיבא אינו אלא ר' מאיר: **דפטן כו'.** ר' יהודה בן שמעון תלמידו של ר' מאיר הוה: **כלי זכוכית שניקבו.** שנטמאו ונקבן לטהרן מטומאתן: **אבר.** עופרת לתמוס את הנקב: **יהודה בן שמעון מטמא.** לומר שחזרו לטומאתן ישנה ואע"פ שלא נגעו שוב בטומאה ואע"פ שאין כלי זכוכית חורין לטומאתן ישנה כדלמנר בפ"ק דשבת (דף ק"ט). שלא גזרו חזרת טומאה ישנה אלא בכלי מתכות הני נמי הואיל והאבר מעמידו ככלי מתכות דמו דהכל הולך אחר המעמיד: **וחכמים**

(א) ע"י יעב"ז והג' חשק לשמה, (ב) תענית י, (ג) ויבמות פה: (ד) [סס], (ה) תענית יח, (ו) [בס"א]: מלכות הרשעה שמד על ישראל, (ז) [כ"ל דמתיא], (ח) שבת טו: ע"ש, ט) י"ג רשב"א, י) [כ"ל דמתיא], (יא) [כ"ל דמתיא], (יב) שפירשמי בפ"ב דכלים כ"ל וכוות היום' למ"ש הר"ש בפ"ב דכלים,

הגהות מהר"ב רנשבורג

[א] תוס' ד"ה הא רבי יהודה וכו' דל"מ רבי וכו'. ר"ב עיין תענית דף כ"א ע"א רש"י ד"ה דבי ר"ח ור' אבאשא וכו' ודו"ק:

מוסף רש"י

דלא יעידון. שלא יחזירו לטבול מתמנעין תורה שנגזר עליהן שלא יעסקו בתורה (תענית י"ח). והפגינו. זעקו, כן מותרותן כהלים כל לשון שועה וזעקה לשון פניה (שם). אי שמים. אהה ה', להקצ"ה היו זעקו על אותם שגזרו עליהם גזירות קשות והיו אומרים להם וכו' (שם). מטמא. ולא אמרינן בטיל ליה מתורת כל כשאר כלי חרס השביר, דקצק רבן אחר המעמיד ומותר ליה מתכות עליו (שבת סו).

שצתא דשרי לאשומי אף על פי שחלקנו צין שאר תעניות לתשעה באב מכל מקום מיייתא שפיר דלא חשיב תענית מה שזכננן לטבת כשהוה מעונה דהא שבת דוחה תשעה באב ואם היה חשוב תענית היה אסור אלא ודאי לא חשיב כמתענה בשבת ואם כן אף בתענית יחיד מותר נמי להשלים: **הא ר' יהודה בן שמעון תלמידו של ר' מאיר.** תימא צפ' סדר תעניות כ"לד (תענית דף י"ד). פריך עשרים ותשעה נמי מאי איריא דהוה ליה יומא מקמי דליתוקס תיפוק ליה דהוה ליה יומא דצתת עשרין ותמניא מאי קושיא הוה דליתוקס תמידא זה היה צומן שצית המקדש קיים ועבדא דעשרים ותמניא היה צימי ר' יהודה בן שמעון תלמידו של ר' מאיר וי"ל (א) דמ"מ רבי שקבר המשנה לא היה ליה למתני מריש ירחא דניסן כיון דצימיו היה שלא לגורן: **יהודה בן שמעון מטמא וכו'.** וחכמים משהרין. תימא אמאי מטהרין לכל הפחות ליטמא משום כלי זכוכית שגזרו עליו טומאה כדליתא בפ"ק דשבת (דף טו: ושם) ופי' צקונטרס דלענין טומאה ישנה פליגי יהודה בן שמעון מטמא לומר שחזרו לטומאתן ישנה ואע"פ שלא נגעו שום טומאה ואע"פ שכלי זכוכית אין חורין לטומאתן ישנה כדלמרינן בפ"ק דשבת (שם טו). שלא גזרו חזרת טומאה ישנה אלא בכלי מתכות הני נמי הואיל והאבר מעמידו ככלי מתכות דמו דהכל הולך אחר המעמיד ויחכמים מטהרין דעיקרו כלי זכוכית הן ולא אולינן צתת מעמיד כן פי' הקונטרס וקשיא כיון דטומאה קדמה לאבר מה מועיל הטפת אבר לצוק עור פי' צקונט' לשון אחר ר' יהודה בן שמעון מטמא כדן כלי מתכות דלאורייתא אם נגעה צהן טומאה דהכל הולך אחר המעמיד וחכמים מטהרין מטומאת כלי מתכות דלאורייתא אלא משום טומאת כלי זכוכית דרבנן ולפירוש זה קשיא לשון מטהרין דמשמע מטהרין לגמרי וצינו שמואל פירש דפליגי בהא אי הטפת אבר חשיב קמייה מעלייתא או לא וצפ"ק דשבת (שם) כתוב ור' מאיר היא דלמנר הכל הולך אחר המעמיד גרים צינו שמואל ר' מאיר היא ותו לא ולא גרסינן הכל הולך אחר המעמיד ולא יתכן כדמוכח בצוק תוספתא דכלים דתינא כוס של אבן שנקב והטיף לתוכו אבר ר' יוסי משום ר' יוחנן בן גורי אמר טמא משום כלי זכוכית רבי שמעון בן גמליאל אומר יהודה בן שמעון היה מטמא משום ר' מאיר משמע דצתת כלשון אחרון שצקונטרס ורבנן היינו ר' יוחנן בן גורי ולא לגמרי מטהרין אי נמי רבנן דהכא אית להו בכלי אבן כר"מ דצתת מטמא כלי מתכות והא דלא מטמאין בכלי זכוכית משום כלי מתכות כמו בכלי אבן משום דכלי אבן לית ליה טומאה אוקמוה אטומאת כלי מתכות אצל כלי זכוכית שיש להם טומאה צעולם לא רזו לשנותן מטומאתן וריצ"ה פי' דחכמים מטהרין לגמרי משום דכלי זכוכית ככלי חרס דמו כדלמרינן פ"ק דשבת (דף טו: ושם) ותניא בתוספתא דכלים (צ"ק) בצפק שני דכלי חרס שטרה שעה אחת אין לו טומאה לעולם ולא יתכן נמי פירוש זה כדמוכח בצוק תוספתא דלא לגמרי מטהרין כדפירשית ועוד א"כ מנא ליה דטעמא דר"מ משום דהכל הולך אחר המעמיד דלמא משום דלית ליה הוה א"כ סברא ואפי' נקתם צופת היה מטמא דצתתא פליגי עליה בתוספתא דכלים פרק מחט וטבעת ועוד רבנן לא אמרי הך סברא אלא בחתימת חרס שפרשה מן החצית ויש בה כשיעור ונקבה וסתמה צופת ולא בכלי שלם שנקב וסתמו כמו שפירש [בתוספתא] דפרק צ' דכלים' ועוד דהא לא קיימא מסקנא הכי בפ"ק דשבת (טו). דמסקינן הואיל ושצברו יש להם תקנה ככלי מתכות דמו: מיומת